

שירים לגיבור מיוחד – סרן דני ורדון ז"ל

סרן דני ורדון הנו דמות מיוחדת במינה. הוא מהלוחמים היחידים בצה"ל, שיש להם שלושה צל"שים * את הצל"ש הראשון קיבל עוד מאלוף מאיר זורע, אלוף פיקוד הצפון, בהיותו טירון בסיירת גולני, על חלקו בקרב נגד הסורים ליד קיבוץ כפר סולד בסוף יולי 1960 * את הצל"ש השני קיבלו דני, כמפקד מחלקה בסיירת גולני, סמל מחלקתו עמוס צוקר והמ"כ אלון הלוי מאלוף אברהם יפה, אלוף פיקוד הצפון, על חלקם בפעולת התגמול של "גולני" במוצבי נוקיב (מבצע "סנונית") באמצע מארס 1962 * את הצל"ש השלישי, שהומר ל"עיטור הגבורה", קיבל דני לאחר נפילתו כסמ"פ מילואים בקרב באל-עריש במלחמת ששת הימים ביוני 1967 * ביום השלושים לנופלו התכנסו חבריו לערב שירה לזכרו, שמתקיים מאז ועד עתה *

אביתר בן-צדף

בערב די לח של יום שישי, הראשון בחודש יוני 2004, המו הכבישים לקיבוץ בית-גוברין. משעה מוקדמת אחר-הצהריים החלו להגיע לקיבוץ הקטן אורחים רבים. מטרת כולם – הערב "שירים לדני", המנציח את דני ורדון. בין הבאים מי שהכירו את דני משירותו ב"גולני"; חבריו מקיבוץ גבעת-ברנר, שבו נולד, וגדל; חבריו לשירות הצבאי והרבה צעירים, שלא הכירו את דני אישית, אלא רצו ליהנות מערב של שירה טובה. בחתונה משפחתית, שהייתה שבוע לאחר מכן, התברר לי, כי רבים מהנוכחים בחתונה היו באירוע, ועוד יותר יודעים עליו, ומשתתפים בו מדי פעם.

המסורת של הערב "שירים לדני" החלה ביום השלושים לנפילתו. חבריו של דני ל"רביעיית גבעת-ברנר" באו לבית-גוברין, וארגנו ערב שירה לזכר חברם שנפל. מאז נמשכת המסורת מדי שנה: בתחילת יוני נאספים אוהבי זמר ומוקירי זכרו של דני. בתחילה זה היה על הדשא בקיבוץ, בחדר-האוכל, או בחדר התרבות, ועתה – ב"מערה" בקיבוץ, שהוכשרה לקליטת מאות רבות של אנשים – חלקם לא הכירו את דני, ושמעו עליו רק באירוע.

בשנת 2004 הצטרף להפקת האירוע ערן, בנו של דני, שהיה רק בן כמה חודשים כשנפל אביו. ערן הפיק סרט לזכר אביו, שהוקרן בראשונה בערב השירה.

"שירים לדני" הוא מפעל הנצחה מיוחד, וכבר מזמן אינו רק של משפחת ורדון, של קיבוץ בית-גוברין, או של קיבוץ גבעת-ברנר. הפקתו הפכה למפעל תרבותי, שנרתמו אליו כוחות

רבים, וביניהם המועצה האזורית יואב – כולו סביב שירה, שאיחדה את כל חבריו ואת מוקירי זכרו.

הרבה התלבטויות עבר "שירים לדני". למרות זאת, נמשכת המסורת, והקיבוץ הקטן מוצף בהרבה מאוד מבקרים. בהתחלה זה היה ערב שירה ספונטנית. אחר כך החלו להופיע להקות חובבים. בשלב נוסף החלו להופיע להקות והרכבים מקצועיים, וביניהם היו קטעים של שירה בציבור. "הרבה פעמים אמרו האמנים, כי מרגישים, שהקהל יודע לשיר".

"שירים לדני" פרס כנפיים, ואינו יותר עניין של משפחת ורדון, של גבעת-ברנר, או של בית-גוברין, בלבד. "כבר בהתחלה עמדתי על כך, שהערב יהיה דווקא בבית-גוברין, ולא בגבעת ברנר – למרות שהיוזמה המקורית הייתה מגבעת-ברנר".

כניסת ערן וניצן להפקה האירוע השנה הנה שלב חדש בתולדותיו. דני אהב לשיר. חבריו ל"רביעיית גבעת-ברנר" הפיקו תקליט לזכרו, ואת התקליט הסב באחרונה איתי – בנו של יצחק תדמור, חברו לרביעייה – לתקליטור.

עף דרך החלון

אלזה ואריך – הוריו של דני – עלו לקיבוץ גבעת-ברנר מגרמניה בשנת 1937. שנתיים אחר כך נולד בנם הבכור דני ואחר כך נולדה עדנה, אחותו. זוג ה"ייקים" התאקלמו בארץ, למרות הקשיים. זמן קצר לאחר שהוצב כעגלון תקפו פורעים ערבים את אריך ואת ה"גפיר", ששמר עליו, בבעת שנסעו מרחובות לקיבוץ. אריך לחם בתוקפיו במקל ובשוט, והצליח להימלט פצוע. ה"גפיר" נהרג בתקרית. ה"ייקים" התקשו לדבר עברית, והתקשו לקבל את החברה הפתוחה, שבה גדלו ילדיהם.

דני היה נער חזק, ספורטאי מצטיין, ואהב לשיר. בקיץ של כתיבתו היה בקורס מדריכים של חטיבת בני הקיבוצים, תנועת הנוער של הקיבוץ המאוחד בשפיים. בקורס המדריכים הוא פגש את יודקה פלד מיגור ואת עמוס צוקר מגבעת-השלושה. דרכי השלושה ייפגשו לאחר מכן פעמיים: בשנת שירות שלישית בחטיבת בני הקיבוצים, שיעשו במסגרת התנועה, ובסיירת גולני.

"דני היה אחד האנשים היותר חופשיים בעולם. הוא היה ממציא, והייתה לו אנרגיה מתפרצת. הוא החליט לעשות דבר – שום דבר לא עצר אותו" – נזכר יודקה, שסיפר, כי דני לא סיים את קורס המדריכים. "נמאס לו להיכנס לחדר הדיונים דרך הדלת, והוא נכנס דרך החלון. פעם המדריכה כבר הייתה בחדר, והיא שלחה אותו חזרה כפי שבא".

צל"ש עלום

בסוף שנות החמישים לא היה לחטיבת "גולני" שם טוב. חטיבת "גבעתי" אך פורקה, וכל התהילה הייתה בערוגה של חטיבת הצנחנים, שעוד זכרו לה את פעולות התגמול ואת מלחמת סיני. לחטיבת "גולני" לא הגיעו, כנראה, חיילים מקבוצת האיכות הגבוהה, ואפילו הקצינים לא צמחו בחטיבה. בדרך פלא, הצליח אל"ם אלעד פלד, המח"ט, להשיג לחטיבתו את ביצוע פעולת התגמול במוצבי תאופיק (ממזרח לקיבוץ תל קציר). שלוש שנים אחר כך, מספרות השמועות, התעקש אלוף אברהם יפה (שהיה מג"ד בחטיבה עם הקמתה), ש"גולני", כחטיבה של פיקוד הצפון, תבצע את פעולת התגמול במוצבי נוקיב (שהוקמו על כפר מצפון לקיבוץ עין-גב) ולא חטיבת הצנחנים 35. הצנחנים זעמו מאוד כיוון שלמעשה, פעולת תגמול כבר לא ניתנו להם – עד שנת 1965, ופעולות מיוחדות נלקחו מהם לטובת סיירת מטכ"ל, שאך הוקמה.

השינוי בתדמית חטיבת "גולני" החל בפועל בימי אלעד פלד, שהצליח לגדל קצינים מתוך אנשי החטיבה. השינוי המהותי בתדמית החטיבה הגיע רק כשמונה אל"ם מרדכי גור לפקד עליה. מוטה הסתובב בקיבוצים, וגייס לחטיבתו את בניהם.

כשיודקה הגיע לחטיבה הטירונות הייתה במסגרת כל גדוד. עוד שרו בלעג, "התנדב לצנחנים ... ב'גולני' מקבלים שם כל חוראני". יודקה הגיע לגדוד "גדעון", ששכן במחנה פילון ליד ראש-פינה. יודקה התגייס באיחור כיוון שאחיו – יאיר, המפקד הנערץ של סיירת הצנחנים – נרצח בנגב על-ידי בדואים. הקיבוצניקים התגייסו במחזור נובמבר. דני נשלח לגדוד "ברק" עם חבורה גדולה של קיבוצניקים. היה ברור, שכולם יגיעו לסיירת החטיבה. עם יודקה היה בפלוגת הטירונים בגדוד רק בוגר תיכון אחד וכחמישה בוגרי עשר שנות לימוד. למרות שהדריך בעיר, "זו הייתה חוויה מאוד מעניינת. הפגישה האינטנסיביות שלי עם ישראל השנייה הייתה ב'גולני'".

עמוס צוקר הגיע בדלית ברירה לגדוד "הבוקעים הראשון" של "גולני", ששכן במחנה טירה מדרום לחיפה. הוא – כמו כל קיבוצניק – רצה לצנחנים. "גולני" של 1959 אינה 'גולני' של היום" – הוא מזכיר לי. אז הגיע לחטיבה סוף המיון ליחידות הקרביות. "בתור בן-קיבוץ, זו הייתה פגישתי הראשונה עם ישראל השנייה. הייתי בהלם מוחלט".

הקיבוצניקים הגיעו לצבא מתוך שליחות ומתוך הרגשת אמונה בחשיבות השירות. "תשעים אחוזים מאלה שהיו אתי גויסו, ולא התגייסו" – אומר צוקר – "לשמחתי, מיד אחרי הטירונות עברתי לסיירת", נזכר צוקר.

זה היה בתחילת 1960, והחטיבה נזרקה בדרום במסגרת כוננות "רותם", שהוכרזה בצה"ל עקב ידיעות, כי הצבא המצרי נכנס לסיני, בניגוד להסכם הפסקת-האש בתום מלחמת סיני.

בתום הכוננות, שנמשכה כמה שבועות, החלה תקופת כיף בסיירת. בתחילה היא נשלחה לשמור על המשלחת הארכיאולוגית, שניהל פרופ' יגאל ידין במדבר יהודה – "שבועיים-שלושה של חגיגה לא-נורמלית". משם המשיכו הטייונים לקורס צניחה. אחר כך הפכו אנשי הסיירת לכוח פלמ"ח בסרט "אקסודוס", שצילם הבימאי אוטו פרמינגר בארץ. "אותי לא רואים בסרט" – אומר צוקר – "למיטב זיכרוני, את דני רואים היטב בסרט". למזכרת הצטלמה סיירת גולני עם פול ניומן ועם שאר כוכבי הסרט. בין לבין, טיילה הסיירת במסע של כעשרה ימים לאילת, ורק אחר כך הגיעו הטייונים לקורס סיור, וממנו לקורס מ"כים, שהתקיים במחנה ג'וערה המפורסם, שהיה ידוע במשמעת החריפה, ששררה בו. "באותה התקופה לא חשבנו מה היחס המיוחד לאנשי הסיירת עושה לשאר החיילים בחטיבה, ומדוע אנחנו זוכים למה שאחרים ב'גולני' לא זכו להם" – נזכר צוקר, שמציין את הזלזול המופגן של אנשי הסיירת בחבריהם לנשק.

רס"ן יוסקה קסטל, ששובל של אגדות נגרר אחריו כבר אז, פיקד על סיירת גולני, שישבה במחנה בן-עמי מצפון לעכו. קסטל קיבל אישור מיוחד ללקט מצטיינים ליחידתו, ועסק כל הזמן באיתור כישרונות צעירים. חבר המליץ על חבר, וכך נוצר בסיירת גולני כוח מיוחד במינו, שקיבל בגאווה את הכינוי, "סיירת הנמר המעופף". אנשי הסיירת הסתובבו בגאווה בכומותיהם השחורות (אז ב"גולני" חבשו כומתת חאקי), כשעל חזיהם כנפי הסיירת (שעוצבו אז בידי דני לוי, בן מחזורם, שהגיע מקיבוץ הזורע) וגם כנפי צניחה, והקרינו גאווה יחידתית חזקה. הם נפגשו עם חיילי החטיבה רק בקורס המ"כים בג'וערה, אך גם שם הם היו במחלקה נפרדת. רק אחרי קורס המ"כים הסתיים מסלול ההכשרה של הסיירים, והם הפכו ל"ותיקים".

בקורס הסיור נפגשו יודקה, דני ועמוס שוב. "סרגל המאמצים לא היה קיים, והייתה משמעת מים. לדני היה כושר גופני טוב, והוא אף עזר לחברים", מסביר יודקה. דני התבלט, לדברי יודקה, כבר בתחילת דרכו בסיירת.

ביולי 1960 – עוד בהיותם בטייונות – יצאה סיירת גולני למבצע בכתף כפר סולד. הסורים השתלטו על פיסת קרקע, ששלטה מלמעלה על הקיבוץ, אך הייתה למעשה בריבונות ישראל. הסורים הטרידו ממנה את אנשי הקיבוץ – כולל בירי – והפריעו לשגרת החיים בו. ותיקי המשק התרגלו ללכת לחדר האוכל רק מצד מזרח כיוון שדרך זו הייתה בטוחה יותר משום שנסתרה מעיני הסורים.

כשעברה ההטרדה את גבול הנסבל החליט פיקוד הצפון החליט לשים לה קץ. הוא שלח את סיירת גולני לתפוס את הכתף בלילה, ולהפתיע את הסורים עם שחר – בטרם יספיקו להתמקם. על הכתף התפתח קרב קצר, שבו דני התבלט, למרות שהיה לפני קורס סיור. נשקו היה מקלעון FN, ודני חגג – הוא ירה ללא הרף מהמחסניות הרבות שלקח עמו וממה שהיה בתרמיל ("טרנזיסטור") שעל גבו. עד היום לא פורסמו פרטים על הפעולה. אתר האינטרנט של קיבוץ גבעת-ברנר יודע לספר, כי המפקד איבד שליטה, ודני נטל את הפיקוד, ואיגף את עמדת האויב, וחיסל אותה ברימון. אחרי הפעולה ציין אלוף הפיקוד את דני לשבח, והסורים לא שבו להטריד את כפר סולד.

דרכו של דני הייתה ברורה – עד לקורס הקצינים, שסיים כחניך מצטיין. כך הבטיח את חזרתו לפיקוד על מחלקה בסיירת. יוסקה קסטל כבר עבר לפקד על סיירת מטכ"ל, ואנשיו ניסו למשוך אליה את הקצין הצעיר מגבעת-ברנר. דני העדיף את סיירת גולני הידועה, שהייתה ביתו, על פני יחידה חדשה. על סיירת גולני כבר פיקד, לאחר משבר חריף שעברה, רס"ן צביקה עופר (שנהרג, כמפקד סיירת "חרוב", בדצמבר 1968 במרדף בנחל קלט אחרי חוליית מחבלים, שצלחה את הירדן ונעה מערבה לעבר ירושלים).

המפקדים לוחמים בתעלות

יודקה חזר גם כן לסיירת. שניהם פיקדו במקביל על מחלקות טירונים. "למיטב זיכרוני, היו בהן רק קיבוצניקים", הוא נזכר. המ"פ יוסקה נתן לשני המ"מים הצעירים עצמאות מוחלטת להכשיר את אנשיהם. "היום לא היו מעלים על הדעת דבר כזה. אחד היתרונות של האינתיפדה" – הוא אומר בנימה ביקורתית – "שיש קצת יותר חופש פעולה, יוזמה ומחשבה למפקדים זוטרים".

דני פרח בתנאים הללו, נזכר יודקה. "בעצם, זה התבטא בפשיטה על נוקיב". למח"ט ולמפקד הסיירת היה ברור, שמשו צפוי. מוטה העדיף לקחת לפשיטה לכשתהיה (קרב על יעד מבוצר) כוח מאומן ביותר. לכן, עיקר הכוח החטיבתי היה מסיירת גולני, שתוגברה בכוחות מבית-הספר למ"כים (בפיקודו של רס"ן בני ענבר) ומגדוד "הבוקעים הראשון" (בפיקודו של רס"ן אורי שילה).

בשבת שלפני הפעולה לקח צביקה עופר את קציני הסיירת לסיור ולתצפית על הקטע מעין-גב צפונה אל בית הבק בעמק הבטיחה בצפון-מזרח הכינרת.

הפשיטה על נוקיב הייתה בלילה, אך הכוח הפושט לא הפתיע את הסורים – גם עקב סדרת תקלות בדרכו אל היעד. סיירת גולני התגאתה בכך שהיא נבחרה לבצע את הפשיטה. זה היה פרס נאות על האימונים הקשים, שהטביעו בלוחמים יכולת גבוהה, שהוכחה בקרב. הסיירת עקפה את המוצב, ותקפה אותו מלמעלה. אז התפצלו הכוחות, והמחלקה של דני לקחה את התעלה הצפונית (הימנית) במוצב. התברר, כי תעלה זו הייתה המאווישת ביותר בסורים.

ברגע שהתחילה הלחימה דני החליט, שאינו סומך על אף אחד. הוא ציוות את סמל עמוס צוקר (שחזר לשרת בסיירת לאחר תקופת הרכקה) ואת רב"ט אלון הלוי לחוליה יחד עמו, ושטף בראשה את היעד. למרבה המזל, כניסת המחלקה של דני ליעד הייתה ללא התנגדות סורית. דני הסתער קדימה, כדרכו. תוך כדי תנועה, הוא החליט איך לנהל את הקרב: חוליית המפקדים (דני, עמוס ואלון) נעה בראש, וחיסלה בירי וברימונים כל התנגדות סורית. שלושת המפקדים התחלפו ביניהם בהובלת הכוח, וחייליהם (שטרם סיימו את מסלול הכשרתם בסיירת) רצו אחריהם, והעבירו קדימה מחסניות טעונות לשלושת המפקדים, שרצו בראש הכוח, והתחלפו ביניהם כל אימת שהתרוקנה המחסנית – בניגוד לתרגולת, שהייתה נהוגה אז בצה"ל.

"כדי להצליח – צריכים חוכמה, כושר ומזל" – מסביר יודקה. חלק מהמזל היה בחלקו של צוקר, שחש בקרב, כי מכנסיו נרטבו. רק בחוזרם לבסיס התברר, כי כדור פילח את מימינו. זאת אחרי שרימון התפוצץ בסמוך לו, והמם אותו. לכוח של דני היה מזל גדול: הוא היה היחיד, שאף אחד מאנשיו לא נפגע בתנועה אל היעד, בקרב ובנסיגה ממנו. יודקה נפצע מכדור, אך לא קרה לו שום נזק.

לאחר הקרב תוחקרו דני ולוחמיו שעות ארוכות. אחר כך הוא ואנשיו הוזמנו לאלוף הפיקוד, שהעניק להם צל"ש. ביום העצמאות הוזמן דני לבית הנשיא כקצין מצטיין. אחר כך התברר, שקציני הקבע מ"גולני", שצוינו לשבח בקרב נוקיב, קיבלו את התעודה מהרמטכ"ל צבי (צ'רה) צור (ולכן, הומרו הצל"שים שלהם לאותות העוז).

צוקר וחבריו למחזור כבר השתחררו באותה עת משירות החובה.

מחפש אתגרים

דני השתחרר מהצבא לאחר שהשלים שנת שירות כקצין. בתחילת שנות השישים השירות הצבאי לא נראה כאתגר. גם גבעת-ברנר, קיבוצו הוותיק והמבוסס, לא נראה כמספק אתגרים. דני החליט ללכת לסייע לקיבוץ בית-גוברין הצעיר, שנלחם על קיומו. יחד עם דליה

(לבית רודנר) ועם ניצן בת השנה, הוא הקים בשנת 1964 בית בקיבוץ, שנמצא אז באזור שכוח-אל ופרוע, שכונה "טקסס". ארבעה חודשים לפני מלחמת ששת הימים נולד ערן. לימים, כשערן היה מ"פ טנקים בגדוד 9 הגיע רב-אלוף אהוד ברק, הרמטכ"ל לתרגיל חטיבתי ברמת הגולן. "הוא ליווה אותי בכל התרגיל מקרוב, על הטנק שלי", סיפר ערן, "התברר לי, שגם ברק הכיר את אבא". אחר כך נודע לדליה מברק, כי סיירת מטכ"ל התעניינה בבעלה.

דני השקיע את כל מאודו בקיבוצו החדש, והספיק עד מהרה להיות מזכיר הקיבוץ. גם שם השקיע הרבה בחדשנות. בין חידושיו היה גרעין פרטי לבית-גוברין.

בתחילת קיץ 1967, קצת לפני מלחמת ששת הימים, הציע הקיבוץ המאוחד לדני לצאת לשליחות בארצות-הברית. המסמכים הגיעו לבית-גוברין רק אחרי נפילתו.

לילה לא-שקט

במקביל, הוצב דני כמ"מ מילואים בפלוגת הסיור בפיקודו של שמעון דרור מקיבוץ עין החורש. זו פלוגה ותיקה מאוד, שתחילתה עוד ב"חטיבת הנגב" של הפלמ"ח. "זו הייתה יחידה של סיירים נהדרים. אנשים יוצאים מהכלל". שמעון נזכר, שדני התבלט מיד כאיש מקצוע מעולה, ורכש את אמון האנשים, שהיו צעירים בהרבה ממנו – עד שקיבל את תפקיד הסמ"פ. הוא יזם אימונים, והיו לו רעיונות רבים להכשיר את הלוחמים לתפקידם. "דני הכניס רוח חדשה לפלוגה. היה לו כושר גופני יוצא מהכלל, והיה איש סיור מעולה. הוא היה משכמו ומעלה. הכרתי את הסיפור של בית-גוברין. כקיבוצניק, ידעתי מה המשמעות של מה שהוא עשה בבית-גוברין. דני היה מנהיג מלידה, רב-תחומי, שבא ממשפחה 'ייקית', והיה מאוד קפדן. מיד ראינו בו דמות להערצה. עד היום אני יודע כיצד זכינו באיש ברמה כזו" – הוא אומר.

ב"המתנה" ערב מלחמת ששת הימים התאמנה הפלוגה כשהחטיבה נקראה. הפלוגה של שמעון נפרסה באזור נחל רות, וכל בוקר יצאה למשימות תצפית. "בשביל דני זה היה נהדר. חדרנו פנימה לתוך סיני לבדוק את הצירים".

בלילה לפני הקרב באום כתף היו שמעון וסגנו בקבוצת פקודות אצל קוטי אדם, המח"ט (שנהרג, כאלוף, במלחמת שלום הגליל). את קבוצת הפקודות סיים המח"ט בהתריעו, כי החטיבה בכוננות למלחמה, ומעתה אסור לאנשיה לעזוב את השטח. השניים חזרו לפלוגה, והלכו לישון, ושכבו בשקי שינה זה ליד זה. היה ליל ירח בהיר. פתאום, קרוב לחצות, דני פנה אליו: "שמעון, אני צריך לבקש ממך דבר. מחר יש לבתי יום-הולדת. אני חייב להיות בבית הלילה".

"איך אפשר?! דני, הרי היית אתי בקבוצת הפקודות אצל המח"ט".

"שמעון, אני מרגיש, שאני חייב לנסוע".

היה משהו מאוד לא-שגרתי בקולו של דני, ושמעון נעתר. דני הבטיח לחזור עם שחר. הוא פגש את הילדים, וחזר בזמן, כמובטח. "דני הביא אתו ציור, שקיבל מבתו. זה היה כל כך מרגש", נזכר שמעון בהתרגשות, שלא חלפה מאז. "הלילה הזה לא נתן לי מנוח. בכל אופן הרגשתי, שעשיתי למענו משהו מיוחד".

יוסקה קסטל זוכר את דני מתקופת שירותו בסיירת. "דני היה בחור מבריק, חכם, סימפטי, שידע כל דבר. לכן, הוא התקדם כל כך מהר. הוא בלט בין הטובים" – הוא אומר – "הפסדנו בחור מוכשר. חבל!"

סגירת מעגל

דני היה דמות מעצבת של נעוריי.

פגשתי אותו ביום השני למלחמה כשהג'יפים של פלוגת הסיור שלו הגיעו למתחם אום כתף – באזור אבו עגילה-ניצנה במזרח סיני. הייתי כתב "במחנה", וחיפשתי יחידה להצטרף אליה. פלוגת סיור נראתה לי מתאימה לצרכיי – בעיקר, כיוון שהייתה ניידת.

אחד הסמלים, שנראה לי קשיש למדי, הוביל אותי לדני, סגן-מפקד הפלוגה. הוא התייעץ בקצרה עם שמעון דרור, המ"פ. לאחר שווידא, כי סיימתי טירונות ב"גולני", אישר את הצטרפותי אליהם.

אחר כך התברר לי, שמרבית הסיירים הם, אכן, ותיקים מאוד, ולחמו, כאנשי מילואים, גם במלחמת סיני. דני, יחסית, היה צעיר.

החטיבה שלחה את הסיירת למשימות שונות, שעיקרן היה לטהר את המערכים האחוריים של המתחם. אום כתף היה מתחם ענק, ובלילה לנו באחד המוצבים, שנטשו המצרים, לאחר שטיהרנו אותו.

לפני ארוחת הערב שאל אותי דני, האם אצטרף לרשימת השומרים. נדמה לי, שהיה די מופתע כשעניתי בחיוב, וקבע, שאשמור אותו.

כשקמתי משנתי הצטרפתי אליו.

"האם אתה עירני?" – הוא שאל אותי.

הנהנתי לחיוב.

"קח לך משהו לשתות. זה תמיד עוזר להתעורר", הוא אמר.

התרחקנו קצת לעבר האפלה, ודני אמר, "בטח אמרו לך לשאול על הצל"שים שלי..." הוא עשה הפסקה קלה, וסיים את המשפט, "נדבר על דברים אחרים. יהיה לך די מה לכתוב".

למחרת, שבעה ביוני, בבוקר, המשכנו לעבר אל-עריש. החטיבה של קוטי כבשה את העיר, ונותרו כמה כיסי התנגדות. אחר הצהריים יצאו שמעון המ"פ ודני לבדוק קריאה דחופה, שהסיירת תגיע לעזרת גדוד המילואים של יוסקה קסטל, שטיפל בכיס כזה, תוך שהוא אוסף נשק מהתושבים. בינתיים החלו צליפות, והתקדמותו נעשתה אטית למדי. אנשי המילואים המבוגרים של הגדוד נזהרו מאוד בתנועתם. למרות זאת, בחצר באחת מסמטאות העיר כבר שכבו שניים-שלושה פצועים מהגדוד, ואי אפשר היה לפנותם מהאזור עקב אש, שנורתה מטווח של מטרים ספורים. כל ניסיון להתקרב לפצועים עלה בקרבנות נוספים.

שמעון ודני ירדו מהג'יפ, התקרבו לחצר, למרות הסכנה, דרך הסמטה הצרה. השניים ראו את הפצועים, ואז נפתחה אש על דני, והוא נפגע, והתמוטט. שמעון חילצו לאחור. מלותיו האחרונות היו, "שמעון, עשה הכל – אני רוצה לחיות!" אך הפגיעה הייתה אנושה מדי, והוא הגיע ללא רוח חיים לבית-חולים שדה, שנפרס בקרבת מקום.

שמעון חזר לבדו לסיירת, ואנשיו לא היו צריכים הסברים.

רוח נכאים נפלה על הפלוגה. שיחות החולין נפסקו, והיו מי שבכו. יש משהו עצוב מאוד במבוגרים בוכים. היה הרבה כעס בקרב האנשים הנדהמים, והיו גם מחשבות על נקמה.

גם הידיעה על שחרור ירושלים לא הצליחה להרים את מוראל הלוחמים, שהתאבלו על דני.

ביום שלאחר נפילתו חזרנו לאל-עריש. ליד הסמטה, שנהרסה וטוהרה, פגשתי את קצין המודיעין נתן, אחיו של בן-כתתי, שסיפר לי על נפילת דני. לדבריו, הוא ראה את הקרב,

וניסה לעכב את שמעון ואת דני עד שיגיע הטנק, שהוזמן לסייע להתגבר על ההתנגדות בזירה.

חזרה לבית-גוברין

יודקה לא ידע, שדני נפל בקרב. גם לדליה לא הודיעו על נפילת בעלה ואבי ילדיה. אז לא פורסמו רשימות הנופלים, והדברים עברו מפה לאוזן. "יודקה ואני נסענו בג'יפ ברמת הגולן מיד אחרי המלחמה, ונסע מולנו מישו" – מספרת אביטל פלד, שהכירה את דני משירה משותפת במקהלת הקיבוץ המאוחד. הנהג זיהה את יודקה, עצר לידו, ואמר לו, "אתה יודע, החבר שלך נהרג". כך עברה השמועה בכל רחבי הארץ, ולמוקירי זכרו נודע, והם הגיעו לערב השירה בבית-גוברין.

בבית-גוברין לא נותר במלחמה אף גבר. כולם גויסו. "עבדתי בגן הילדים" – מספרת דליה – "ואבי וגיסתי הגיעו מגבעת-ברנר, כדי לספר לי על נפילתו של דני. הם אפילו לא הודיעו על בואם. הם הגיעו למרפסת הגן, והבנתי מה אירע. הם לא אמרו דבר. כל החברים הגיעו לחדר שלנו, חדר מאוד קטן, וישבו אתנו. אחר כך לקחו אותי ואת הילדים עמם לגבעת-ברנר. הכינו לי חדר בקיבוץ. לא שאלו אותי כלל מה רצוני. כולם חשבו, שארצה לחזור לגבעת-ברנר". גם בנתיב הל"ה, הקיבוץ השכן, שבה הייתה דליה עוזרת גננת, רצו, שתגיע אליהם.

"משום-מה, כולם חשבו, שלא אחזור לבית-גוברין. אחרי עשרה ימים חזרתי עם הילדים לבית-גוברין". יותר מאוחר חשבה, שהחלטתה לחזור לקיבוץ הקטן נתנה לה יותר חופש ויותר עצמאות מאשר לו נשארה בגבעת-ברנר.

בגיל שלושים יצאה דליה ללמוד חינוך בסמינר "אורנים" בטבעון. היא לא הייתה התלמידה היחידה מהדרום. היא הייתה ממקימי בית-הספר "הרטוב" בקיבוץ צרעה, שמאחד תלמידים מקיבוצים, ממושבים ומיישובים קהילתיים באזור. קיבוצה כבר אינו שולח את ילדיו ללמוד בבית-ספרה כיוון שאינו קיבוצי דיו. דליה התקדמה לסגנית מנהלת בית-הספר, ועתה היא מרכזת את המידע בבית-ספרה לאחר שכסגנית מנהלת בית-ספר, למדה מידענות לתואר שני באוניברסיטת בר-אילן.

כיום היא אם לשבעה – כולל ילדיו של דן, בן-זוגה, שהנו בן יגור – וסבתא לשלושה-עשר.

גרסה ראשונה של הסיפור פורסמה ב"רעות" – בטאון ארגון אלמנות ויתומי צה"ל – בשנת 2004.

חומר רקע

מבצע "סנונית": הקרב על נוקיב

את סדר-היום הציבורי בישראל הטרידה מסוף שנות החמישים הפעילות הסורית לאורך גבול הצפון.

כידוע, הצבא הסורי נסוג מאזור משמר הירדן, שנכבש במלחמת הקוממיות, לאחר שצה"ל לא הצליח לסלקם מהאזור – למרות מאמצים רבים. האזור הפך למפורז, והכניסה אליו – של מתיישבים ושל כוחות ביטחון – הפכה לבעייתית.

בינואר 1960 פעלה חטיבת "גולני" במוצבים הסוריים בתאופיק, שליד קיבוץ תל-קציר (מבצע "חרגול"). זו הייתה פעולת התגמול הראשונה, שביצעה "גולני" מאז מלחמת סיני, למורת-רוחם של הצנחנים, שראו את פעולות התגמול כנכס, השייך רק להם. הגבול הסורי לא נרגע, ותקריות רבות אירעו סביב השיט בכינרת וסביב עיבוד הקרקעות – בעיקר, בשטחים המפורזים.

בהתאם להסכם שביתת הנשק, היו הכינרת כולה ורצועה ברוחב עשרה מטרים בחופה הצפון-מזרחי בשטח ישראל. למרות זאת, השתלטו הסורים על החוף המזרחי של האגם, והקימו שם שרשרת מוצבים, שפתחו מדי פעם באש לעבר ספינות-משמר ולעבר סירות-דיג ישראליות, שהתקרבו לחוף.

את פעילות הביטחון השוטף בכינרת ביצע חיל-הים באמצעות ספינות-משמר (שהוסוו כסירות משטרה), שפטרלו לאורך החוף המזרחי, אבטחו דייגים ישראלים, והניסו דייגים סורים.

בתחילת מארס 1962 נקלעה סירת-משמר ישראלית לתקרית חמורה עם הסורים. לאחר כך הפעיל פיקוד הצפון שוב את חטיבת "גולני" לפעולת תגמול נגד הסורים – והפעם במוצבי נוקיב שליד קיבוץ עין-גב. לכוח מהסיירת החטיבתית ומכמה גדודים של החטיבה צורפו כוח מהקומנדו הימי (שלא הופעל), כמה גדודי תותחנים וטייסת של מפציצים "ווטור" מחיל האוויר.

לוחמי "גולני" איבדו את יסוד ההפתעה. למרות זאת כבשו את המוצבים, והתפנו מהם רק לאחר השלמת משימתם – תחת הפגזה כבדה מאוד של הסורים.

קרב מופת באום כתף

הקרב של אוגדת אריאל שרון לכיבוש מתחמי אום כתף במלחמת ששת הימים נחשב לקרב מופת בהיסטוריה הצבאית.

אלוף שרון הפעיל בו ארבע חטיבות מחילות שונים וכוחות חטיבתיים (כוחות סיור והנדסה) לאורך זמן נגד המתחם, שהיה ערוך בהתאם למסורת הלחימה הסובייטית לעומק רב, וחסם את הגישה לסיני.

המתחמים באום כתף הם חלק ממערכי אבו-עגילה, ושלטו על צומת חשוב, השולט על התנועה מניצנה מערבה. לכן, לחם צה"ל באום כתף שלוש פעמים, כל אימת שנכנס לסיני: במלחמת הקוממיות, במלחמת סיני ובמלחמת ששת הימים.

באוגדת שרון היו במלחמת ששת הימים:

- o חטיבת השריון "המחץ" (14, בפיקודו של מרדכי ציפורי), שהופעלה נגד המערך האחורי של המצרים לאחר שאיגפה את מערכיהם.
- o החטיבה הראשונה של מילואי צנחנים (80, בפיקודו של דני מט), שגדוד ממנה פשט בלילה באמצעות מסוקים על מערכים אחוריים ומערכי ארטילריה מצרים.
- o חטיבת החי"ר "נחשון" (99, בפיקודו של יקותיאל אדם), שכללה גדוד מילואים וגדודי נח"ל, הבקיעה את המתחם עצמו.
- o אגד ארטילרי "התקומה" (בפיקודו של יעקב עקנין) סייע לכיבוש המתחמים לאחר שהתקדם בתנועה עצמאית לעברם.

המשימות של אוגדת שרון היו הבקעת המערך המבוצר באבו-עגילה ופתיחת הציר ניצנה-אבו עגילה לחדירה לעומק המערך המצרי בסיני. תוכנית ההתקפה האוגדתית הייתה לחסום את המצרים מעורפם, ולמנוע הזרמת תגבורת ולהתקיפם מהעורף; להנחית צנחנים במסוקים לתקיפת אבו-עגילה מצפון, ולשתק את הארטילריה המצרית; להסתער על האגף הצפוני של המצרים בכוחות חי"ר, לטהר את התעלות הקדמיות, כדי שאפשר יהיה להביא את הפלסים לפלס נתיב בשדות מוקשים; לפרוץ עם טנקים לתוך המתחם המבוצר, ולמנוע הגעת תגבורת מצרית.

בראשונה ניהל צה"ל ניהל קרב אוגדתי כה מורכב ומתוזמן, שתבע ביצוע מדוקדק, תיאום קפדני וניתוח בהיר של מהלכי הקרב על אתר.